

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 9. julija 1879.

Obseg: O prodaji svilnih kokonov. — Opis nekaterih sadnemu drevju škodljivih mrčesov. (Dal.) — Priprave za izvršitev postave o občinskih plemenskih juncih na Kranjskem. — Gospodarske skušnje. — Gospodarske novice. — Ledena na Veliki planini kamniški. — Slovensko slovstvo. — Avstrijska ustavaška stranka in pa Magjari. — Mnogovrstne novice. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O prodaji svilnih kokonov. *)

Pri nas na Goriškem je skoro končan trg za kokone, zato je tudi težavnije najti dobrega kupca, ker se le še posredovalci (mešetarji) pečajo z nakupovanjem kokonov, kolikor jih sploh na trg pride. Pa prav ti prekupci so posebno za tujca nevarni, ker veliki trgovci ne sprejemajo majhnih množin, ti pa ga naravnost oderó. Obžalujem le, da kranjski svilorejci niso hoteli ravnati se po mojih nasvetih, katere sem jim v minolih 2 letih po cenjenih „Novicah“ podal. Svetoval sem jim namreč, naj bi vsi, ki imajo sviloprejke, naznanili, ali sl. kmetijski družbi v Ljubljani, ali pa tudi meni, koliko imajo blagá, in priskrbel bi bil kupca, ki bi bil šel na Kranjsko v dotične kraje, kar bi posebno onim, ki imajo prav zdrav pridelek, moglo veliko koristiti, ker bi mogli tako blagó prodati za seme. Prejel sem te dni več pisem, na priliko iz Vač, iz Toplic itd., ki me poprašujejo za kupca, ki bi vzel kokone za seme. Vsem tem, ki nameravajo svoje kokone za seme prodati, naj bode to-le povedano:

1. Vsa izreja mora biti popolno zdrava. To se najbolje iz tega soditi more, da so ves čas odgoje vse sviloprejke bile zdrave.

2. Pošiljatev kokonov namenjenih za seme je silno težavna, ker po poti se segrejejo in s tem silno škodo trpé, tako, da domá prav zdravi kokoni po taki škodi daljne vožnje niso več sposobni za seme. To sem videl lansko leto. Prejel sem v škatljicah po 20 parov kokonov, katere sem preiskaval z mikroskopom in za popolno zdrave spoznal. A po poti so se potem kokoni v kištah zabiti ogreli in iz njih napravljeno seme se je letos tu pri nas slabo obneslo. Ker bolj zdravih kokonov od onih 20 parov ni bilo mogoče najti, kakor se je vodja tukajšnjega c. kr. svilorejskega poskuševališča tudi izrazil, ima se vzrok nevspešnosti iskati edino v tem, da so se kokoni v hudi vročini tako daleč pošiljani ogreli in poškodovali. Prav zavoljo tega bi naši imenitni veliki svilorejci (Levi, Naglos, Baselli itd.) radi pošiljali svoje ljudi na Kranjsko, kjer bi naku-

pili kokonov in ondi napravili svilodno seme, katero na kartonih potem le-sem prinesó. Celó najnovejše znanstvene študije nasvetujejo, da je velikega vpliva na svilodno seme to, da se prezimi v mrzlih goratih krajih. Zato sem pozvedel, da bodo nekateri umniši tukajšnji svilorejci poslali kartone, na katerih je položeno svilodno seme, v hribovske mrzleje kraje, na priliko na Bovško itd., ter jih še le prihodnjo spomlad domov vzeli.

Pri nas so pravi svilorejci, gledé prenašanja za seme namenjenih kokonov, tako skrbni, da jih še eno uro hoda daleč ne dadó prenašati v velikih kupih, ampak le v majhnih koših in sicer ponoči ob hladu.

3. Prav priprosto znamenje za spoznavanje dobrote ali kakovosti kokonov je to, da se kokon (posamezno) potrese; ako klomplje, je dobro, — ako pa ne daje glasú, je gotovo, da je v kokonu pupa mrtva; če prerežemo tak kokon, našli bomo v njem mrtvo, črno, uže razpadeno pupo. Ne le ob času izreje, toraj dokler žró in spé sviloprejke, morejo zboleti, temuč tudi takrat, ko se zapredajo, jih boleznin napada. Tu pri nas so do predenja kazale sviloprejke prav dobro, — a ko so se začele zaprejeti, so cepale, kar je ravno najbolj bridko za svilorejca, ki se je ves čas trudil in perje kupoval, ko pa je ura žetve prišla, pa mu je bolezen, kakor toča žitorejcu, vso nado, ves trud hipoma vničila. — Kedor ima take kokone, naj si zapomni, da tudi za svilo nimajo velike vrednosti, ker taki kokoni z mrtvimi gnjilimi pupami dajejo grdo svilo, katera se tudi težavno odvijati dá.

4. Da se kokoni ne ogrejejo, priporočam nujno, naj se ne nabašejo v velike zaboje, ampak rajše de-nejo v več košev ali canj, katere so pletene, da skoz nje lahko zrak prihaja do kokonov. Pa tudi v koših se jih ne sme preveč spraviti na eno lego, ker potem gornji tiščé na spodnje, ki vsled tega silno trpé. Zato je prav dobro, ako napravimo na pr. vsaj sredi koša neko drugo dno, da namreč skoz plete zložimo več lajštev (palic), katere nosijo gornjo plast kokonov.

5. Kokoni se morajo pošiljati z brzo vožnjo (Eilgut), a ne, kakor je preteklo leto nekdo poslal kišto kokonov po navadni pošiljatvi, ki so romali menda 5 do 6 dni, in ko smo jih tu prejeli in odprli pokrov, našli smo mesto kokonov polno metuljev!

6. Cena kokonom se suče za kilo od 2 gold. 25 krajc. do 2 gold. 50 kr.

7. Narodna trgovska tukajšnja firma „Kavčič et Ferfila“ mi je obljubila, da hoče sprejemati kokone, ter njih prodajo oskrbeti. Kedor hoče tedaj kokone pro-

*) To je odgovor velespoštovanega gosp. profesorja Povšeta iz Gorice na telegrafično vprašanje gosp. dr. Jan. Bleiweisa vsled dopisa iz Dolenjskega, (na 222. strani današnjega lista). Naj ta tehtni poduk pazljivo beró vsi slovenski svilorejci in se zvesto po njem ravnajo! Vred.

dati, naj jih ali naravnost tej firmi pošlje, ali čeravno hoče, tudi meni. Vsakako bom radostno skrbel za to, da se jim krivica ne bo godila ne pri tehtanji ne pri ceni. Obrnil sem se danes tudi na prvega trgovca gosp. Naglos-a, in skušal doseči, da bo on na-me ali na gosp. Kavčiča et Ferfila poslani kokone sprejel, da se tako ognemo onih sitnih in zvitih mešetarjev — prekupcev.

8. Slednjič svetujem onim, ki zares imajo prav lepe in zdrave kokone, da napravijo domá svilodno seme, katero bodo prihodnjo spomlad lahko prav drago prodali, ker letos je tu pri nas le malokdo pri-skrbel se s svilodnim semenom zavoljo splošnega nesrečnega izida letošnje izreje. Dotično seme bodo dali preiskovati tukajšnjemu c. k. svilorejskemu poskuševališču, in če bo res za zdravo spoznano, prejeli bodo uradno spričevalo, da je njih seme zdravo, in po tem pa tudi dobili lahko kupcev za tako blagó.

Franjo Povšè.

Opis nekaterih sadnemu drevju škodljivih mrčesov.

(Dalje.)

B. Hrošči, rilčkarji ali ubadarji.

1. Hrošec (Maikäfer; *Melolontha vulgaris*). Glej obširni in natančni popis tega hrošča v 19. listu „Novic“ od 8. maja 1878. leta.

2. Ješevček, kresnikar ali junijevac (Johannis- oder Junikäfer; *Melolontha solstitialis*). Ta hrošec je po barvi rumeno-rujav in okoli vrata z rumeno dlačico plitvo poraščen. Memo prvega je za tretjino manjši, sicer mu pa zeló podoben. Nahaja se tudi memo prvega v veliko manjšem številu, tudi sadnemu drevju ni tako nevaren in škodljiv, kot oni. Njegova ličinka, katera je ličinki majevega hrošča popolno podobna, a od one za celo polovico manja, objeda posebno rada korenike vrb in topolov; ješevček sam pa, ako se v izrednem številu prikaže, more tudi listnatemu drevju zdatno škodovati.

Uničuje in zatira se prilično in vspešno tako, kot majavec.

3. Cvetar, cvetni ubadar, cvetni rilčkar (Kernobst-Rüsselkäfer; *Curculio* ali *anthonomus pomorum* L.). Hroščič je $\frac{1}{2}$ centimetra dolg in nekoliko ožji, rujave barve s svitlejšimi poševnimi progami na šildkih (roženastih krilcih), katere proge pa pozneje bolj belkaste postanejo; na zadnjem koncu zgornjih krilc ima po eno dobrovidno črno-rujavo piko. Glave je črnkaste, rilček ima tanek in dolg. — Ličinka njegova je valjasta, umazano-bela in rujavo-rumenkasto pasasta, je $\frac{1}{2}$ centimetra dolga, ima črno glavo; buba je pa rumenkasta. — Hrošček ta prikaže se junija meseca, objeda mlado perjice brez posebne poškodbe sadnega drevja; prezimuje pod zemelnimi kepami, kamenjem in v razpoklinah stare drevesne skorije. Aprila in maja meseca prihodnjega leta prikaže se zopet na dan, se na cvetnih popkih sadnega drevja (najraje na jabolčnih in bruševih) oplodi, na kar oplojena babica v času osmih dni 40 do 50 jajčic v cvetne popke tako položi, da v vsak cvet po eno jajčice pride, iz katerih se okoli srede meseca maja 2 do 3 milimetre dolge ličinke izvalijo; živé v cvetu, v katerem osobito vse prašnike čisto požró, cvet se popolno zapre, posuši in slednjič uničen odpade, kar ljudje sploh in navadno „palež“ imenujejo in po krivici neki strupeni rôsi pripisujejo, kar pa vse edino le mali rilčkar zakrivi in načini. Zabubovanje njegovo izvede se konec maja meseca; a osem dni pozneje pride pa

uže kot rilčkar na dan. Pokončuje se najizdatneje s tem, da se na pritlikovcih in špalirjih vsušeno cvetje sredi in proti koncu maja, dokler se v njem še ličinke in bube nahajajo, obira in sežge, — na visokem drevju to izvesti pa ni mogoče; njegovo pomnoževanje zatira se pa najvspešneje, ako se v zimskem njegovem bivališču vniči, kar se doseže z globokim prekopavanjem zemlje okoli drevja, oddrgnenjem šupljive kože raz drevesna debela, katera naj se potem dobro z apnom pobelijo; to pomore, da ta malopridnež na njih več rad ne prezimuje.

4) Koščičar, rilčkar koščičar (*Steinobst-Rüsselkäfer*; *Anthonomus* ali *curculio pruni* L.). Ta rilčkar je od prejšnjega le nekoliko večji, sicer mu je pa v vsem zeló — skoraj popolnem — podoben. Sadju škoduje s tem, da ga — še nezrelo — do koščic pregloda, kamor potem položi po eno samo jajčice; ena sama babica oškoduje nad 40 sadežev.

Pokončuje se tako kot cvetar; prezimuje prvemu enako.

5. Slivar, slivni ubadar (*Pflaumenstecher*; *Rhynchites cupreus* L.). Rilčkar je bakreno-pozlačen, dostikrat tudi rudeče-rujavkast, prav kratko-poraščen; njega dlačice časih tudi malo na sivkasto vlečejo. Bela ličinka njegova ima črno-rujavo glavo. Rilček ima dolg in precej krepák, kateri je pri zlatem temno-vijolčast, pri rudeče-rujavem pa je črnkast.

Kebriček prikaže se spomladi, da svoja jajčica v pričete, kot siguren bob debele sadežke, najraje češpljeve in slivove, — če pa teh ni, tudi v češnje polaga. Oplojena babica ubode sadek do koščice, kamor potem po eno drobno, podolgasto, rumenkasto-belo, polprozorno jajčice položi in potem pecelj do pol centimetra od sadežka pregloda, da odpade. Čez nekoliko tednov pozneje iz jajčica izleze ličinka, se živí od vničnega sadežka, a dorastla se v zemljo zarine, kjer se zabubi, da v prihodnji spomladi zopet kot dovršeni rilčkar na dan pride. — Ena sama babica odstriže in vkončá do 50 sadežkov; letos so tukaj po tem škodljivcu posebno češnje trpele, ker se je vsled lanske dobre češpljeve letine v obilnem številu prikazal, pa češpelj za svoje vničevanje našel ni.

Z globokim prekopavanjem zemlje okoli dreves v pozni jeseni in pozimi, nabiranjem odstriženih sadkov, kateri morajo se pa sežgati — kar posebno šolska mladina rada izvršuje — in pa otresanjem rilčkarjev samih na rjube pod drevo raztegnjene v zjutranjem času, kateri se polové in pomoré, more se ta veliki sadni škodljivec zdatno in vspešno zatirati.

6. Pěškár, jabolčni ubadar (*Apfelstecher*, *Rhynchites bacchus* L.) je škrlatasto-rudeč, leže po načinu prejšnjega svoja jajčica v posamezne jabolčne in hruševe sadežke, katere do pešek ubode, jim peclje pregloda, da odpadejo; pokončá in uniči do 50 sadežev. Pokončuje se vspešno tako, kot slivar.

7. Mladikar, pristrigač, strigar (*Zweigabstecher*; *Rhynchites conicus* Ill.). Ta rilčkar je lepo jekleno-višnjevi, enakomerno barvan, ima dolg tanek rilček, s katerim vred je do 4 milimetre dolg. Sadnemu drevju, posebno mlajšemu v drevesnicah, s tem dostikrat veliko škodo zadaja, da enoletne (istoletne) mladike do srede pregloda, katere se povesejo in zvenejo. V vsako tako mladiko potem eno ali dvoje jajčic do stržena vloží, jo popolno odstriže, da na zemljo odpade, kjer se ličinka iz jajčica izvalí, od mladičnega stržena živí in dorastla v zemljo zleze, kjer se zabubi. Tega škodljivca je kaj težavno videti, ker je zeló majhen in se pri najmanjšem zmajanji drevesca prec na zemljo spustí. Kedar mladik ne gloda, navadno na zgornji strani drevesnega perja mirno poseda.